

22. Θεσσαλοί στεφανίτες στα Γυμνικά και Ιππικά

Πόλις/Δήμος	Όνομα Νικητή	Αγών/-νες	Ολύμπια/έτος
087-Θεσσαλία	29 αθλητές	35+ κότινοι	17+ στα Ιππικά)
[088-89] Αγνωστες πόλεις	1 Μένανδρος 2 Θερσίας 3 Εχεκρατίδας 4 Τορύμβας ή Τορύλλας 5 Θεόπομπος 6 Εύπωλος 7 Πανδίων 8 Καρτερός 9 [...] 10 Ιπποκράτης 11 Αμύντας 12 Ιππόστρατος 13 Τρυγαίος 14 Φρίξος 15 Φυλοπίδας	στάδιον ανδρών απήνη κέλης τέλειος στάδιον ανδρών στάδιον ανδρών πυγμή ανδρών κέλης τέλειος τέθριππον τέλειον συνωρίς τελεία κέλης πύλων κέλης τέλειος κελης (Πύθια x2) κέλης τέλειος κέλης τέλειος (x3) κέλης τέλειος	64-524 πΧΕ 70-500 πΧΕ 79-464 πΧΕ 80-460 πΧΕ 86-436 πΧΕ 98-388 πΧΕ 121-296 πΧΕ 128-268 πΧΕ 128-268 πΧΕ 131-256 πΧΕ 3 ^{ος} αιών πΧΕ* 3 ^{ος} αιών πΧΕ* 3 ^{ος} αιών πΧΕ* 3 ^{ος} αιών πΧΕ* 3 ^{ος} αιών πΧΕ*
(ίσως Μακεδών)			
090-Κράννων	16 Κραυξίδας ή Κραξίλας 17 Μ[.....] 18 Σιώπας	κέλης τέλειος κέλης τέλειος τέθριππον τέλειον;	33-648 πΧΕ 128-268 πΧΕ άγνωστο
091-Λάρισα	19 Λύκος 20 Κρο[μ]κίνας - Κρο[μ]κίνας 21 Δημόστρατος 22 [...]	στάδιον ανδρών στάδιον ανδρών-1 δίαυλος ανδρών-2 στάδιον ανδρών άγν. ιππικό άθλημα	82-452 πΧΕ 94-404 πΧΕ 96-396 πΧΕ 174-84 πΧΕ άγνωστο
092-Πεπάρηθος	23 Άγνων	στάδιον ανδρών	53-562 πΧΕ
093-Πέλλινα ή Πελλήναιον	24 Ιπποκλέας Φρικία - Ιπποκλέας Φρικία	δίαυλος ή σπλιτόδρ.-1 δίαυλος ή σπλιτόδρ.-2	72-492 πΧΕ 73-488 πΧΕ
094-Σκοτούσαι	25 Πουλυδάμας	παγκράτιον ανδρών	93-408 πΧΕ
095-Φάρσαλος	26 Φαίδρος 27 Τηλέμαχος Ακνονίου 28 Αγίας Ακνονίου 29 Φιλόμηλος	στάδιον ανδρών πάλη ανδρών παγκράτιον ανδρών στάδιον ανδρών	56-556 πΧΕ 74-484 πΧΕ 74-484 πΧΕ 124-284 πΧΕ

[-1, -2]: αριθμός νικών, [...]: άγνωστο, ελλιπές, αμφισβητούμενο όνομα

*οι πέντε αυτοί στεφανίτες ιππικών έγιναν γνωστοί πρόσφατα, το 2002, απο τον 'Πάπυρο του Μιλάνου', που περιείχε 150 επιγραφές του επιγραφοποιού Ποσειδίππου Πελλαίου και είχε βρεθεί το 1991 απ' την Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή σαν «γέμισμα» μιας Αιγυπτιακής μούμιας! Για τον Τρυγαίο υπάρχουν ενδείξεις ότι ίσως ήταν Μακεδών.

22.1 Χάρτης της Θεσσαλίας (κέντρο)

Ένας κακόφημος και δεκαοκτώ εύφημοι Θεσσαλοί στεφανίτες

1-2 Οι αδελφοί Αγίας και Τηλέμαχος, δυο βαρείς αθλητές

Τα δυο διάσημα αδέρφια απο τη Φάρσαλο νίκησαν στα ίδια *Ολύμπια*, ο πρώτος στο παγκράτιο κι ο δεύτερος στην πάλη ανδρών, όπως γνωρίζουμε απο επιγραφές που βρέθηκαν στις αρχές του 20^{ου} αι. Ήταν εγγόνια του Δάοκου Α', Θεσσαλού τάγου επι 20 χρόνια στα τέλη του 5^{ου} αιώνα πΧΕ. Ο **Αγίας** ήταν *περιοδονίκης*, γιατί νίκησε ανα πέντε φορές στα *Νέμεα*, *Πύθια* και *Ίσθμια*. Άγαλμα του βρέθηκε στα Φάρσαλα, σμιλεμένο απο τον Σικυώνιο γλύπτη Λύσιππο κι έφερε την επιγραφή IG IX 2, 249 στη βάση του:

[ΠΑΤΡΙ]ΔΑ ΦΑΡΣ[ΑΛΟΝ] ΚΑΙ ΠΑΤΕ[ΡΩΝ ΑΡΕΤΑΣ]
 [ΠΡΩΤ]ΟΣ ΟΛΥΜΠ[ΙΑ ΠΑ]ΝΚΡΑΤΙΟ[Ν ΝΙΚΑΙΣ,]
 [ΑΓ]ΙΑ ΑΚΝΟΝΙΟ[Υ, ΓΗΣ Α]ΠΟ ΘΕΣΣ[ΑΛΙΑΣ,]
 [ΠΕ]ΝΤΑΚΙΣ ΕΝ ΝΕ[ΜΕΟΙΣ], ΤΟΣΑ Π[ΥΘΙΑ, ΠΕΝΤΑΚΙΣ ΙΣΘΜΟΙ.]
 [ΚΑ]Ι ΣΩΝ ΟΥΔΕΙΣ [ΠΩ ΣΤΗΣ]Ε ΤΡ[ΟΠΑΙΑ ΧΕΡΩΝ.]
 ΛΥΣΙΠΠ[ΙΟΣ ΣΙΚΥΩΝΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕ]

Άλλη επιγραφή αφορά στον παλαιστή αδελφό του **Τηλέμαχο** τον φέρει κι αυτόν να έχει κερδίσει ισάριθμα στεφάνια και μάλιστα ως *μουνοπάλης περιοδονίκης*, ένα αρχαίο τίτλο άκρως τιμητικό [IG 29]:

ΚΑΓΩ ΤΟΥ[Ο]ΔΕ ΟΜΑΔΕΛΦΟΣ ΕΦΥΝ, ΑΡΙΘΜΟΝ ΔΕ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ
 ΗΜΑΣΙ ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ ΕΚΦ[ΕΡ]ΟΜΑΙ ΣΤΕΦΑΝΩΝ
 ΝΙΚΩΝ ΜΟΥΝΟΠΑΛΗ[Ν]. Τ[.]ΣΗΝΩΝ ΔΕ ΑΝΔΡΑ ΚΡΑΤΙΣΤΟΝ
 ΚΤΕΙΝΑΙ, ΕΘΕΛΟΝ ΤΟ [ΓΕ Δ' ΟΥ]. ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΔΕ ΟΝΟΜΑ

Σημειωτέον ότι υπήρχε και τρίτος αδελφός, ο Αγέλαος, που όμως δεν ήταν ούτε 'βαρύς' αθλητής ούτε *περιοδονίκης* σαν τ' αδέρφια του. Νίκησε μόνο στο *στάδιον παιδων* στα *Πύθια*, δεν παύει όμως να προκαλεί το σεβασμό μας στον ίδιο αλλά και στα τρία εγγόνια του Δάοκου:

ΟΙΔΕ ΜΕΝ ΑΘΛΟΦΟΡΟΥ ΡΩΜΗΝ ΙΣΟΝ ΕΣΧΟΝ, ΕΓΩ ΔΕ
 ΣΥΓΓΟΝΟΣ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝΔΕ ΑΓΕΛΑΟΣ ΕΦΥΝ.
 ΝΙΚΩ ΔΕ ΣΤΑΔΙΟΝ ΤΟΥΤΟΙΣ ΑΜΑ ΠΥΘΙΑ ΠΑΙΔΑΣ.
 ΜΟΥΝΟΙ ΔΕ ΘΗΗΤΩΝ ΤΟΥΣ Δ' ΕΧΟΜΕΝ ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ

3-4 Ο Σκοπελίτης Άγων κι ο κακόφημος Θεσσαλός Εύπωλος

Ο σταδιοδρόμος **Άγων** απο την Πεπάρηθο (σημερινή Σκόπελο), ήταν ο πρώτος απ' τους νησιώτες της Θεσσαλίας που έφερε κότινο πίσω στην πατρίδα του όπου βασίλεψε ο Στάφυλος. Δυστυχώς παραμένει σχετικά άγνωστος μέχρι σήμερα, αφού μόνο λίγοι μορφωμένοι τον γνωρίζουν στο νησί του...Αναφέρεται φυσικά στη λίστα σταδιονικών του Ιουλίου Αφρικανού.

Ο **Εύπωλος** δωροδόκησε με χρηματισμό ούτε λίγο ούτε πολύ τρεις αντιπάλους του για να 'πουλήσουν' τον αγώνα, πράγμα που έγινε για πρώτη φορά στα *Ολύμπια*. Οι αντίπαλοι που 'διέφθειρε' ήταν ο Αρκάδιος Αγήτωρ, ο Κυζικηνός Πρύτανις και ο Φορμίων απο την Αλικαρνασσό, που είχε μάλιστα νικήσει στην προηγούμενη Ολυμπιάδα. Οι Ελλανοδίκες τιμώρησαν με σκληρά πρόστιμα και τους τέσσερις πυγμαχούς (Παυσανίας 5.21.3: *ΕΥΠΩΛΟΣ ΓΑΡ ΘΕΣΣΑΛΟΣ ΧΡΗΜΑΣΙ ΔΙΕΦΘΕΙΡΕ ΤΟΥΣ ΕΛΘΟΝΤΑΣ ΤΩΝ ΠΥΚΤΩΝ, ΑΓΗΤΟΡΑ ΑΡΚΑΔΑ ΚΑΙ ΠΡΥΤΑΝΙΝ ΚΥΖΙΚΗΝΟΝ...ΚΑΙ ΦΟΡΜΙΩΝΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΑ, ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΔΕ ΤΗΙ ΠΡΟ ΤΑΥΤΗΣ ΚΡΑΤΗΣΑΝΤΑ*).

5-9 Εχεκρατίδας-Ιπποκράτης-Κραυξίδας-Μ[...] - Πανδίων, οι 'Ιππής'

Δεν είναι έκπληξη που ο πρώτος νικητής του αγώνα *τελείου κέλητος* (648 πΧΕ) ήταν Θεσσαλός, όπως και άλλοι τέσσερις που ακολούθησαν τα βήματα του. Ο Κραννών έθρεψε τον πρώτο Θεσσαλό στεφανίτη, τον **Κραυξίδα**. Ο *κέλης* (αγών ενήλικων ίππων, διαδρομή 12 χλμ., δηλ. *δωδεκάγναμπος*) γίνονταν με αναβάτες χωρίς 'βοηθήματα' (λ.χ. επιππιο, σέλλα, αναβολείς ή 'μύωπες' = (σπηρούνια). Εισήχθη μαζί με το *παγκράτιο ανδρών* στα 33^α *Ολύμπια*, μόλις τριανταδύο χρόνια μετά το *τέλειον τέθριππον*. Άρα ο Κραυξίδας είναι ο πρώτος ιδιοκτήτης ίππου της ιστορίας, και ο αναβάτης του ίππου-νικητή ο πιό 'αρχαίος' τζόκευ. Οι νεοέλληνες φίλιπποι του Δέλτα λησμόνησαν (ή δεν έμαθαν ποτέ...) τον πρώτο νικητή της ιστορίας του αθλήματος ώστε ν' αφιερώσουν κάποιο αγώνα ή πινακίδα με τ' όνομα 'Κραυξίδας' ή 'Κραξίλας' στο Φαληρικό ιππόδρομο. Ακόμα κι η ΕΟΕ που οργάνωσε εδώ και μισό αιώνα λαμπαδηδρομίες στις ελληνικές πόλεις δεν σκέφτηκε να τον τιμήσει περνώντας τη δάδα απο την Πελασγία (Παυσανίας 5. 8.8: *ΠΕΜΠΤΗ ΔΕ ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΕΙΚΟΣΙ ΚΑΤΕΔΕΙΞΑΝΤΟ ΙΠΠΩΝ ΤΕΛΕΙΩΝ ΔΡΟΜΟΝ, ΚΑΙ ΑΝΗΓΟΡΕΥΘΗ ΘΗΒΑΙΟΣ ΠΑΓΩΝΔΑΣ ΚΡΑΤΩΝ ΑΡΜΑΤΙ. ΟΓΔΟΗ ΔΕ ΑΠΟ ΤΑΥΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΙ ΕΔΕΞΑΝΤΟ ΠΑΓΚΡΑΤΙΑΣΤΗΝ...ΑΝΔΡΑ ΚΑΙ ΙΠΠΟΝ ΚΕΛΗΤΑ... ΚΡΑΝΝΩΝΙΟΥ ΚΡΑΥΞΙΔΑ ΠΑΡΕΦΘΗ*).

Δεύτερος νικητής του ίδιου αγώνα ήταν ο **Εχεκρατίδας**, Λαρισραίος της γενιάς των *Εχεκρατιδών* [Moretti, Plinius X. 181], όμως δεν έχουμε άλλα στοιχεία γι αυτόν γιατί η αναφορά του Πλίνιου είναι ασαφής. Ακολούθησαν οι *στεφανίτες* Ιπποκράτης και Πανδίων που κέρδισαν (121^α, 131^α *Ολύμπια*) είτε με άλογα είτε με πουλάρια, δηλαδή στους αγώνες *τελείου* και *πωλικού κέλητα*.

Για τον **Πανδίωνα** και τον **Μ[.....]** υπάρχει μια μαρτυρία [Οξυρ. Πάπυρος 2082], για δε τον **Ιπποκράτη** επικρατεί πλήρης σύγχυση, γιατί ο Παυσανίας φέρει ως νικητή της χρονιάς τον Τληπόλεμο απ' τη Λυκία, αξιωματούχο στην αυλή των Πτολεμαίων [5.8.11]. Αντίθετα ο Ιούλιος Αφρικανός προτίμησε να βάλει στη λίστα νικητών τον άγνωστο Μ[...].

11-14 Οι πέντε Θεσσαλοί στεφανίτες της Πτολεμαϊκής εποχής

Οι νίκες τους στον *κέλητα* ήταν άγνωστες ως το 1991, όταν ανακαλύφθηκε πάπυρος στην Αίγυπτο μ' επιγράμματα του Ποσειδίππου, ποιητή της εποχής Πτολεμαίου Β'. Το 71^ο ποίημα είναι αφιερωμένο στον Ιππόστρατο, το 73^ο στον Τρυγαίο, το 83^ο στο Φρίξο, το 84^ο στο Φυλοπίδα και το 85^ο στον Αίθωνα. Ο Πελλαίος ποιητής παραθέτει σπάνια και συγκινητικά στοιχεία για τις ιππικές νίκες τους, όπως λ.χ. το ότι ο Τρυγαίος δε χρησιμοποίησε ποτέ μαστίγιο, ή πως ο τριπλός στεφανίτης Φρίξος ήταν ο πρώτος που έλουσε τον πολυνίκη ίππο του στον Αλφειό, ή πως ο δις Πυθιονίκης Ιππόστρατος ονόμαζε τον ταχύ ίππο του Αίθωνα (φλογερό). Φαίνεται πως είχε διαβάσει την Ιλιάδα, γιατί έδωσε στον ίππο το όνομα της πύθιας διάσημης ίππου των Τρωικών, της Αίθης του Αγαμέμνονα, φοράδα που 'νοίκιασε' ο Μενέλαος για να κερδίσει στα *άθλα επι Πατρόκλω*, αλλά έκανε την...κουταμάρα να τη ζέψει στο άρμα με τον επιβήτορα του Ποδάργου! Για την τέρψη του κάθε αναγνώστη παραθέτουμε παρακάτω τα επιγράμματα του Ποσειδίππου, που γράφτηκαν προς τιμή των άγνωστων ως τώρα Θεσσαλών ιπποτρόφων και αναβατών. Η μετάφραση είναι δική μας, με την έγκριση του Ιταλού εκδότη:

Επίγραμμα 71 – Ιππόστρατος και Αίθων

ΟΥΤΟΣ Ο ΜΟΥΝΟΚΕΛΗΣ ΔΙΘΩΝ ΕΜΟΣ ΙΠΠΟΣ ΕΝΙΚΑ
ΚΑΓΩ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΠΥΘΙΑΔΑ ΣΤΑΔΙΟΝ.
ΔΙΣ Δ' ΑΝΕΚΗΡΥΧΘΗΝ ΙΠΠΟΣΤΡΑΤΟΣ ΑΘΛΟΦΟΡΟΣ Τ' ΗΝ
ΙΠΠΟΣ ΟΜΟΥ ΚΑΓΩ, ΠΟΤΝΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑ
ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΑΤΙ ΜΟΥ, Ο ΑΙΘΩΝ, ΝΙΚΗΣΕ
ΜΑΖΙ ΜΕ ΜΕΝΑ ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ ΑΓΩΝΑ ΔΡΟΜΟΥ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ
ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΕΓΩ, Ο ΙΠΠΟΣΤΡΑΤΟΣ, ΠΗΡΑ ΣΤΕΦΑΝΙ ΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΓΩ ΚΙ Ο ΙΠΠΟΣ ΜΟΥ, Ω ΣΕΒΑΣΤΗ ΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Επίγραμμα 73 – Τρυγαίος

ΕΥΘΥΣ ΑΠΟ ΓΡΑΜΜΗΣ ΕΝ ΟΛΥΜΠΙΑΙ ΕΤΡΕΧΟΝ ΟΥΤΩ
ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΙ ΕΞΩΣΕΙΣ ΟΥΔ' ΕΠΙΔΕΞΑΜΕΝΟΣ,
ΑΔΥ ΒΑΡΟΣ ΤΑΧΥΤΑΤΙ.....ΣΤΕΦΑΝΩΣΑΝ
ΘΑΛΛΩΙ ΤΡΥΓΑΙΟΝ.....].].ΟΥ
ΚΙΟΛΑΣ ΑΠ' ΤΗ ΓΡΑΜΜΗ ΤΗΣ ΑΦΕΣΗΣ ΕΤΡΕΞΑ ΕΤΣΙ ΣΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ
ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΠΕΡΙΜΕΝΩ ΚΑΝ ΜΑΣΤΙΓΙΟ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΑ,
ΓΛΥΚΕΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗ [ΕΚΤΕΛΕΣΑ] ΓΟΡΓΑ [ΚΙ ΑΥΤΟΙ] ΣΤΕΦΑΝΩΣΑΝ
Μ' ΕΝΑ ΚΛΑΔΙ ΕΛΙΑΣ [ΕΜΕΝΑ ΤΟΝ] ΤΡΥΓΑΙΟ, [ΓΙΟ ΤΟΥ....]

Επίγραμμα 83 – Φρίξος

ΘΕΣΣΑΛΟΣ ΟΞΥΤΑΤΑΙ ΙΠΠΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑ ΜΟΥΝΟΚΕΛΗΣ ΤΡΙΣ
ΝΙΚΩΝ ΑΓΚΕΙΤΑΙ ΜΝΗΜ' ΙΕΡΟΝ ΣΚΟΠΑΔΑΙΣ
ΠΡΩΤΟΣ ΚΑΙ ΜΟΝΟΣ ΟΥΤΟΣ. ΕΛΕΓΧΕΤΕ, ΤΡΙΣ ΓΑΡ ΕΝΙΚΩΝ
[ΦΡΙΞΟΣ] ΕΠ' ΑΛΦΕΙΩΙ, ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΙΑΜΙΔΑΙ
ΤΡΕΙΣ ΦΟΡΕΣ Ο ΓΡΗΓΟΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ Ο ΚΕΛΗΣ ΣΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ
ΝΙΚΗΣΕ ΚΙ ΑΦΙΕΡΩΝΩ ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΟΥΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΣΤΟΥΣ ΣΚΟΠΑΔΕΣ,
ΠΡΩΤΟ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟ. ΕΛΕΓΞΕΤΕ ΤΟ, ΣΑΣ ΠΡΟΚΑΛΩ, ΓΙΑΤΙ ΕΓΩ
Ο ΦΡΙΞΟΣ ΝΙΚΗΣΑ ΤΡΙΣ ΣΤΟΝ ΑΛΦΕΙΟ. ΤΟΥΣ ΙΑΜΙΔΕΣ ΕΧΩ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Επίγραμμα 84 – Φυλοπίδας

ΠΡΩΤΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΑ, ΣΥ ΤΟΝ ΤΑΧΥΝ ΙΠΠΟΝ ΕΛΟΥΣΑΣ
ΤΟΥΤΟΝ ΕΝ ΑΛΦΕΙΩΙ, ΘΕΣΣΑΛΕ ΦΥΛΟΠΙΔΑ.
ΕΙ ΚΑΙ ΣΟΝ ΜΕΓΑ ΔΩΜΑ ΜΕΘΥΣΤΕΡΟΝ ΕΣΤΕΦΑΝΩΘΗ
ΠΑΝΤΕΣΣΙ ΠΡΩΤΑΙ ΘΕΙΟΤΕΡΑΙ ΧΑΡΙΤΕΣ
Ο ΠΡΩΤΟΣ ΗΣΟΥΝ ΝΙΚΗΤΗΣ ΝΑ ΛΟΥΣΕΙ ΤΟ ΤΑΧΥ ΤΟΥ ΑΤΙ
ΣΤΟΝ ΑΛΦΕΙΟ, Ω ΦΥΛΟΠΙΔΑ ΘΕΣΣΑΛΕ.
ΑΝ ΚΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΓΕΝΙΑ ΣΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΘΗΚΕ ΠΙΟ ΥΣΤΕΡΑ,
ΠΙΟ ΘΕΪΚΑ ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΙΝ' ΤΟΥ ΚΑΘΕΝΑ ΜΑΣ ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΧΑΡΕΣ

Επίγραμμα 85 – Αμύντας

ΑΘΛΟΦΟΡΟΝ ΤΑΧΥΤΑΤΙ ΔΙΑΚΡΙΤΟΝ ΙΠΠΟΝ ΑΜΥΝΤΑΣ
ΤΟΥΤΟΝ ΑΠ' ΟΙΚΕΙΑΣ ΑΓΑΓΟΜΕΝ ΑΓΕΛΑΣ
ΠΡΟΣ ΣΕ ΖΕΥ ΠΙΣΑΤΑ, ΚΑΙ ΟΥ ΚΑΤΕΛΥΣΑ ΠΑΛΑΙΑΣ
ΔΟΞΑΣ[ΕΙΝ] ΙΠΠΟΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ.
ΤΟΝ ΙΠΠΟ ΤΟΥΤΟ, ΓΝΩΣΤΟ ΣΤΗ ΓΡΗΓΟΡΑΔΑ, ΕΓΩ Ο ΑΜΥΝΤΑΣ
ΝΙΚΗΤΗ ΤΟΝ ΕΦΕΡΑ, ΑΠ' ΤΗ ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΤΗΝ ΑΓΕΛΗ
ΣΕ ΣΕΝΑ, ΖΕΥ ΤΗΣ ΠΙΣΑΣ, ΚΑΙ ΔΕ ΣΤΕΡΗΣ' ΑΠ' ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ,
ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ, ΤΗ ΦΗΜΗ ΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΣΤ' ΑΛΟΓΑ

15 Θερσίας ο... 'ημιονηγών'

Πρώτος νικητής του πιο σπάνιου ιππικού αθλήματος της παγκόσμιας ιστορίας, που δε μπορούσε ποτέ να φανταστεί μυαλό μη ελληνικό. Μόνον οι ελληνικοί μύθοι γέννησαν τον ίππο με χτύπημα τρίαينات θεού στη Θεσσαλία (Ποσειδών *Ίππιος*), του έβαλαν φτερά και του χάρισαν ένδοξη καριέρα στον Όλυμπο (Πήγασος), όρισαν μια γυναικεία θεότητα να τον χαλιναγωγήσει (Αθηνά *Χαλινίτις*, *Ίππία*), τον μετέτρεψαν απο υποζύγιο σε πολεμική μηχανή κι αθλητή και τέλος θέλησαν να συνοδεύει στον τάφο τους ήρωες (Ιλιάς Ψ. 171: ΠΙΣΥΡΑΣ Δ' ΕΡΙΑΥΧΕΝΑΣ ΙΠΠΟΥΣ ΕΣΣΥΜΕΝΩΣ ΕΝΕΒΑΛΛΕ ΠΥΡΗΙ ΜΕΓΑΛΑ ΣΤΕΝΑΧΙΖΩΝ). Η φαντασία των Ελλήνων δε σταμάτησε στο περισσοδάκτυλο ξαδερφάκι μας. Περιέλαβε και το ζώο που θεωρούνταν *ύβρις* στη Φύση (μέχρι τώρα: *υβρίδιο*), δηλ. τον ημίονο. Αν και 'καταραμένο', οι αρχαίοι αφιέρωσαν στο μουλάρι τον αμαξοδρομικό αγώνα *απήνης* εδώ και δυόμισυ χιλιάδες χρόνια, μιά μοναδικότητα που ήταν αδύνατο να χωρέσει στο νου άλλων πολιτισμών. Η *απήνη* εισήχθη στα *Ολύμπια* του 500 πΧΕ και ο **Θερσίας** οδήγησε πρώτος τα μουλάρια του στον τερματισμό μετά απο δώδεκα δύσκολους γύρους (Παυσανίας 5.9.1: ΟΤΕ ΔΕ ΕΤΕΘΗ ΠΡΩΤΟΝ, ΘΕΡΣΙΟΥ ΜΕΝ ΑΠΗΝΗ ΘΕΣΣΑΛΟΥ, ΠΑΤΑΙΚΟΥ ΔΕ ΑΧΑΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚ ΔΥΜΗΣ ΕΝΙΚΗΣΕΝ Η ΚΑΛΠΗ). Το σπάνιο άθλημα σταμάτησε στα 84^α *Ολύμπια* του 444 πΧΕ μαζί με την *κάλπη*, άλλο σπάνιο αγώνισμα όπου συμμετείχαν μόνο φοράδες-τροχαστές (δες Αχαΐα-Πάταικος).

16 Ιπποκλέας, παις Πυθιονίκης και άνδρας Ολυμπιονίκης

Ο Πελληναίος γιος του Φρικία έδειξε πως μπορεί να τρέχει γρήγορα απο πολύ μικρός, αφού νίκησε στο *στάδιο παιδων* στα *Πύθια* του 498 πΧΕ κατά τον Πίνδαρο, ο οποίος τον απαθανάτισε στον 10^ο *Πυθιονικο*.

Συνέχισε να τρέχει εξ ίσου γρήγορα όταν ανδρώθηκε, με αποτέλεσμα να κερδίσει άλλα δυο στεφάνια στα 72^α και 73^α *Ολύμπια* (492 και 488 πΧΕ), αυτή τη φορά στον οπλιτόδρομο ή στο δίαυλο ανδρών. Σύγχρονοι ιστορικοί έχουν τον Ιπποκλέα νικητή και σε άλλο αγώνα σταδίου ανδρών στους Δελφούς μετά το 498, που φυσικά αγνοούσε ο Πίνδαρος όταν έγραφε τον 10^ο *Πυθιονικό*.

17-22 Κροκίνας, Λύκος, Μένανδρος, Τορύμβας, Φαίδρος και Φιλόμηλος

Ο Λαρισαίος σταδιονίκης των 82^{ων} *Ολύμπιων* αναφέρεται ως *Λύκων* (Οξύρ. Πάπυρος 222) και πιο σωστά ως *Λύκος* απ' τους Ιούλ. Αφρικανό και Διονυσιόδωρο (Χ.53^Ε). Δυο Ολυμπιάδες πριν το Λύκο, ο Τορύμβας (Διονυσ. Χ.1) ή Τορύββας (IG.10.6) ή Τορύλλας (Διόδ. ΧΙ.77) ή Τορύμνας (Ιούλ. Αφρικανός), ο 'Θεσσαλός με τα πολλά ονόματα', κέρδισε τον Αλέξανδρο Α'--και τον κότινο--για λόγους μάλλον αντιζηλίας των Ηλείων που θεωρούσαν τους Μακεδόνες ως 'βαρβάρους'. Ο διπλός σταδιονίκης και διαυλονίκης **Κροκίνας** ή Κρουκίνας ήταν ο πιο ενδοξος Λαρισαίος δρομέας, όπως μαρτυρούν ο Ξενοφών (*Ελληνικά* II.3.1), ο Διόδωρος (14.3) και μια επιγραφή που βρέθηκε στη Λάρισα (IG.10.2682). Τέλος, οι Φαρσάλιοι **Φαίδρος** και **Φιλόμηλος** είναι ο πρώτος και τελευταίος που έφεραν κότινο στην πόλη τους, ο δε αγνώστου καταγωγής **Μένανδρος** είναι ο δεύτερος Θεσσαλός σταδιονίκης (64^α *Ολύμπια*) στη λίστα του Ιουλίου Αφρικανού.

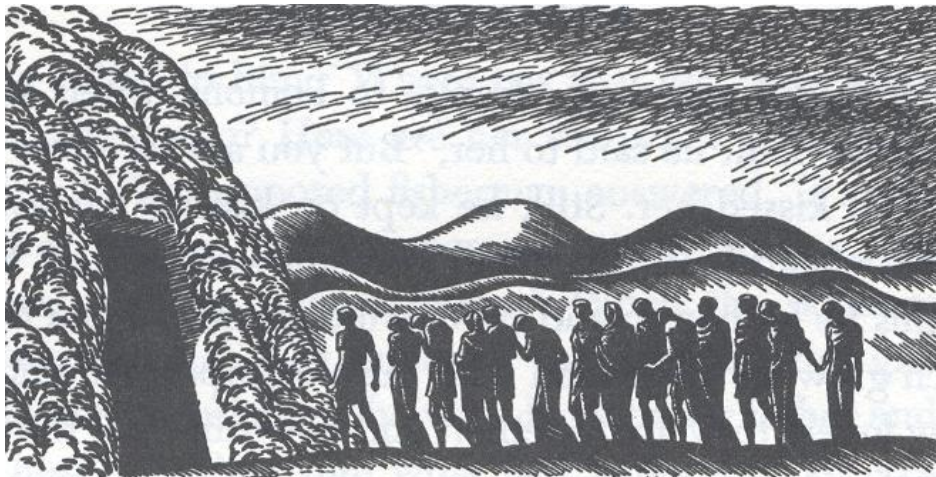
23 Πουλυδάμας ο Σκοτουσσαίος

Ο πιο 'ψηλός και βαρύς' Ολυμπιονίκης μεταφορικά και πραγματικά, του οποίου η σταδιοδρομία υμνήθηκε απο οκτώ αρχαίους συγγραφείς, όπως οι Δίων Χρυσόστομος (78. 20), Διόδωρος (9.15), Ευσέβιος (203), Ηρόδοτος (8, 34, 35), Λουκιανός (19), ο Πλάτων (*Πολιτεία* 338C), ο Πausανίας (6.5.1-9) και ο Φιλόστρατος (1.22.43). Το άγαλμα του ήταν έργο του Λυσίππου πάνω σε ψηλό βάθρο και έδειχνε τον 'πιό μεγαλόσωμο απ' όλους τους ανθρώπους' (Pausanias, 6.5.1: *ΜΕΓΙΣΤΟΣ ΔΕ ΑΠΑΝΤΩΝ ΕΓΕΝΕΤΟ ΑΝΘΡΩΠΩΝ*). Βρέθηκαν στη ΒΑ γωνία του ναού του Δία στην Άλι κομμάτια του βάθρου με σκηνές πολλών άθλων του. Σε μια σκηνή αγωνίζεται με λιοντάρι, σε άλλη το έχει καταβάλει και αναπαύεται, και σε τρίτη αγωνίζεται κατά μελών της βασιλικής φρουράς, των 'αθανάτων' του Δαρείου Β' (423-404 πΧΕ), που κάθεται αναπαυτικά σε θρόνο (δες παρακάτω).

Ο **Πουλυδάμας** πέρα απ' τη νίκη στα 93^α *Ολύμπια* (όπου νίκησε κι ο Αρχέλαος στο *τέλειο τέθριππο* πρώτη φορά για την ανερχόμενη νέα δύναμη, τη Μακεδονία), κέρδισε απροσδιόριστο αριθμό στεφανιών. Έτσι έγινε θρύλος και γι αυτό και πολλά άλλα κατορθώματα, όπως ο Μίλων ο Κροτωνιάτης πρωτύτερα. Όπως δείχνουν τα ευρήματα απο την Ολυμπία, ο Πουλυδάμας είχε σκοτώσει με τα χέρια του ένα λιοντάρι θέλοντας να μιμηθεί ίσως τον πρώτο άθλο του Ηρακλή στη Νεμέα. Αλλη φορά μπήκε μέσα σε μια αγέλη βοδιών, έπιασε τον πιό άγριο και μεγαλόσωμο απ' τις χηλές του πσινού ποδιού και τις κράτησε τόσο σφιχτά που όταν ο ταύρος τελικά ξέφυγε του έμειναν στο χέρι οι δυο χηλές. Σταμάτησε με το ένα χέρι ίππους και ηνίοχο, πιάνοντας το άρμα καθώς αυτό έτρεχε τρελλά. Τέλος μετά απο πρόσκληση (και πολλά δώρα) του Δαρείου Β' που είχε μάθει για τα κατορθώματα του και τον κάλεσε στα Σούσα για να τα βάλει με τρεις σωματοφύλακες του, νίκησε τους πάντες και στη συνέχεια τους σκότωσε...

Φαίνεται όμως πως τα κατορθώματα του Πουλυδάμα του γύρισαν το κεφάλι, με συνέπεια να καταστραφεί κι αυτός στο τέλος, όπως άλλοι ήρωες που το 'πήραν πάνω τους' κατά την πρόρρηση του Ομήρου (Ιλιάς Ζ.407). Ενώ κάποτε έπινε και διασκέδαζε με φίλους του μέσα σε μια σπηλιά γιατί ήταν καλοκαίρι κι είχε πολλή ζέστη (σύνηθες στη Θεσσαλία), για κακή τους τύχη η οροφή της σπηλιάς άρχισε να υποχωρεί τόσο που ήταν έτοιμη να πέσει πάνω τους. Οι άλλοι κατάλαβαν την επερχόμενη συμφορά και έφυγαν, όμως ο ήρωας μας αποφάσισε να παραμείνει και κράτησε με τα χέρια του την οροφή νομίζοντας πως θα τη βαστάξει και δεν θα καταπλακωθεί. Η προφητεία του Ομήρου βγήκε δυστυχώς αληθινή όπως πάντα και ο Πουλυδάμας βρήκε τραγικό θάνατο μέσα στη σπηλιά όπου διασκέδαζε λίγο πιο πριν. Είχε απλά υπερτιμήσει τις δυνάμεις του, όπως κι άλλοι Έλληνες ήρωες πριν απ' αυτόν (λ.χ. ο Βελλερεφόντης που τον γκρέμισε ο Πήγασος), πράγμα που αποτελούσε *ύβρι* ή *βλασφημία* στους θεούς-- και φυσικά τιμωρήθηκε γι' αυτό το ηθικό παράπτωμα του.

(Παυσανίας 6.5.9: *ΕΜΕΛΛΕ ΔΕ ΑΡΑ ΤΟ ΥΠΟ ΟΜΗΡΟΥ ΠΡΟΘΕΣΠΙΣΘΕΝ ΑΛΛΟΥΣ ΤΕ ΤΩΝ ΦΡΟΝΗΣΑΝΤΩΝ ΕΠΙ ΙΣΧΥΙ, ΚΑΙ ΠΟΥΛΥΔΑΜΑΝΤΑ ΕΠΙΛΗΨΕΣΘΑΙ... ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΡΩΜΗΣ ΕΜΕΛΛΕΝ ΑΠΟΛΕΙΣΘΑΙ ΚΑΙ ΟΥΤΟΣ. ΕΣ ΣΠΗΛΛΑΙΟΝ ΓΑΡ ΟΙ ...ΑΛΛΟΙ ΤΩΝ ΣΥΜΠΟΤΩΝ...Ο ΠΟΥΛΥΔΑΜΑΣ ΕΙΣΗΛΘΕΝ ΩΡΑΙ ΘΕΡΟΥΣ. ΚΑΙ ΠΩΣ ΟΥ ΚΑΤΑ ΤΙΝΑ ΑΓΑΘΟΝ ΔΑΙΜΟΝΑ Η ΚΟΡΥΦΗ ΤΗΝΙΚΑΥΤΑ ΤΟΥ ΣΠΗΛΛΑΙΟΥ ΚΑΤΕΡΡΗΓΝΥΤΟ, ΚΑΙ ΔΗΛΑ ΗΝ ΩΣ ΑΥΤΙΚΑ ΕΜΠΕΣΕΙΣΘΑΙ...ΧΡΟΝΟΝ ΟΥΚ ΕΠΙ ΠΟΛΥΝ ΕΜΕΛΛΕΝ ΑΝΘΕΞΕΙΝ. ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΔΕ ΑΙΣΘΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΠΙΟΝΤΟΣ ΚΑΚΟΥ, ΚΑΙ ΤΡΕΠΟΜΕΝΩΝ ΕΣ ΦΥΓΗΝ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ, ΠΑΡΕΣΤΗ ΚΑΤΑΜΕΙΝΑΙ ΤΩΙ ΠΟΥΛΥΔΑΜΑΝΤΙ, ΚΑΙ ΑΝΕΣΧΕ ΤΑΣ ΧΕΙΡΑΣ ΩΣ ΕΠΙΠΙΠΤΟΝΤΙ ΑΝΘΕΞΩΝ ΤΩΙ ΣΠΗΛΛΑΙΩΙ, ΚΑΙ ΟΥ ΒΙΑΣΘΗΣΟΜΕΝΟΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ. ΤΟΥΤΩΙ ΜΕΝ ΕΝΤΑΥΘΑ ΕΓΕΝΕΤΟ Η ΤΕΛΕΥΤΗ).*

Εικ 22.2 Η σπηλιά του Πουλυδάμα;